
Przetwarzanie współbieżne - problemy i rozwiązania

Problemy współbieżności

- wyścig (*race condition*) – brak determinizmu wykonania
- zależności danych (*data dependence, data race*)
- synchronizacja
 - realizowana sprzętowo (np. SIMD, komputery macierzowe)
 - realizowana programowo (bariera, sekcja krytyczna, operacje atomowe)
- wzajemne wykluczanie
 - sekcja krytyczna
 - protokoły wejścia i wyjścia z sekcji krytycznej
- cechy rozwiązań zagadnień synchronizacji:
 - pożądane – bezpieczeństwo i żywotność, uczciwość
 - możliwe błędy - zakleszczenie, zagłodzenie

Problemy współbieżności – zależności

- **Zależności** – wzajemne uzależnienie instrukcji nakładające ograniczenia na kolejność ich realizacji
- **Zależności zasobów**
 - kiedy wiele instrukcji musi korzystać ze wspólnego zasobu (np. pliku)
- **Zależności sterowania**
 - kiedy wykonanie danej instrukcji zależy od rezultatów poprzedzających instrukcji warunkowych
- **Zależności danych** (zależności przepływu)
 - kiedy instrukcje wykonywane w bezpośrednim sąsiedztwie czasowym operują na tych samych danych i choć jedna z tych instrukcji dokonuje zapisu

Wzajemne wykluczanie wątków

- Zamki (*locks*, sygnalizatory dostępu, blokady, flagi)

```
int zamek=0;
procedura_watek(){
    while (zamek != 0) {} // aktywne czekanie (busy wait)
    zamek = 1;
    sekcja_krytyczna();
    zamek = 0;
}
```

Wzajemne wykluczanie wątków

- Zamki (*locks*, sygnalizatory dostępu, blokady)

```
int zamek=0;
procedura_watek(){
    while (zamek != 0) { } // aktywne czekanie (busy wait)
    zamek = 1;
    sekcja_krytyczna();
    zamek = 0;
}
```

- Problemy:
 - aktywne czekanie zużywa zasoby komputera
 - procedura nie jest bezpieczna ani nie zapewnia żywotności

Wzajemne wykluczanie wątków

- Jak rozwiązać problem protokołów wejścia i wyjścia dla sekcji krytycznej:
 - bardziej rozbudowane algorytmy
 - wiele zmiennych, wiele zapisów, wiele odczytów
 - wsparcie sprzętowe
 - odpowiednie rozkazy procesora
 - wsparcie systemowe
 - procedury systemowe zaimplementowane przy użyciu wsparcia sprzętowego
 - odpowiednie API
 - implementacja wykorzystująca procedury systemowe

Model pamięci

- Problem synchronizacji operacji na zmiennych dotyczy takich problemów jak np.:
 - kiedy kompilator może dokonywać operacji wyłącznie na rejestrach, a kiedy musi dokonać zapisu do pamięci
 - jak utrzymać spójność kopii danych w pamięci podręcznej z wartością w pamięci głównej
 - czy kompilator i procesor mogą zmieniać kolejność wykonywanych operacji (w tym operacji zapisu i odczytu)
- W obliczeniach sekwencyjnych zagadnienie synchronizacji operacji na kopiach wartości zmiennych jest problemem głównie wydajności
 - kompilatory i procesory są zobowiązane działać tak, aby efekt działania systemu komputerowego był zgodny z zapisem w kodzie źródłowym (czyli złudzeniem istnienia tylko jednej kopii danych)
 - nie dotyczy to działania *debugerów*, które śledzą nie ostateczne efekty działania kodu, ale stan systemu po każdej linii kodu

Model pamięci

- W obliczeniach równoległych zagadnienie synchronizacji operacji na kopiach wartości zmiennych wpływa na poprawność programów:
 - brak wymuszenia operacji zapisu może powodować, że różne wątki widzą różne wartości tej samej zmiennej wspólnej
 - rozmaite środowiska wprowadzają dodatkowe konstrukcje (*memory fences*, operacje *flush*) wymuszające zapis do pamięci
 - niejawne wymuszenie zapisu jest także związane z szeregiem operacji synchronizacji (bariery, protokoły sekcji krytycznych)
- W miejsce dotychczasowych umownych (C,C++) lub mało ścisłych specyfikacji (Java) wprowadza się w ostatnich latach w językach programowania ścisły model pamięci regulujący powyższe kwestie
- Środowiska programowania równoległego wprowadzają także własne modele spójności pamięci

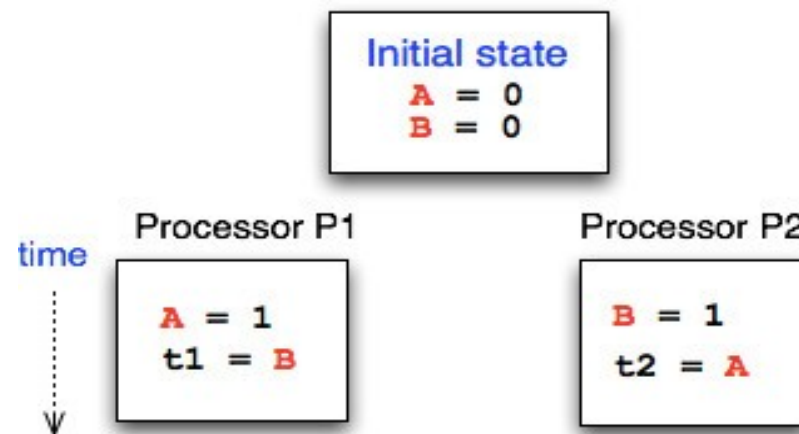
Modele spójność pamięci

→ Modele spójności pamięci

- model spójności sekwencyjnej (*sequential consistency*)
- modele spójności osłabionej (*relaxed consistency*)

→ Paradoks pracy współczesnych procesorów

- procesory ze względu na optymalizacje (kompilatora, samego procesora) nie spełniają prostych modeli spójności, np. spójności sekwencyjnej

Wzajemne wykluczanie wątków

→ Specyfikacja POSIX: **muteks** – *mutual exclusion*

- tworzenie muteksa

```
int pthread_mutex_init(pthread_mutex_t *mutex,  
                        const pthread_mutexattr_t *mutexattr)
```

- zamykanie muteksa (zwraca 0 w przypadku sukcesu)

```
int pthread_mutex_lock(pthread_mutex_t *mutex)
```

- próba zamknięcia muteksa (jeśli muteks jest wolny, wtedy działa jak *pthread_mutex_lock*, jeśli jest zajęty procedura wraca natychmiastowo, zwraca 0 jeśli muteks typu *reentrant* został zamknięty przez ten sam wątek, zwraca **EBUSY** w pozostałych przypadkach)

```
int pthread_mutex_trylock(pthread_mutex_t *mutex)
```

- otwieranie muteksa

```
int pthread_mutex_unlock(pthread_mutex_t *mutex)
```

- odpowiedzialność za poprawne użycie muteksów (gwarantujące bezpieczeństwo i żywotność) spoczywa na programiście

Realizacja wzajemnego wykluczania

→ Podstawowy wzorzec wzajemnego wykluczania:

- z wykorzystaniem funkcji `lock()`
 - wątek czeka na otwarcie sekcji krytycznej wewnątrz funkcji – implementacja funkcji decyduje o zachowaniu wątku, np. uśpieniu go
- z wykorzystaniem funkcji `trylock()`
 - wątek wraca natychmiast z funkcji – programista decyduje o zachowaniu wątku
 - w przykładzie poniżej wątek po powrocie z funkcji bez wejścia do sekcji krytycznej (`trylock()` zwraca wartość różną od zera) od razu ponawia próbę zamknięcia muteksa (puste wnętrze pętli `while`)
 - kod daje identyczny rezultat jak kod powyżej z funkcją `lock`, inne może być za to zachowanie wątku, skutkujące np. wyższą wydajnością w pewnych przypadkach

```
pthread_mutex_lock( &muteks );
```

```
... // inside critical section
```

```
pthread_mutex_unlock( &muteks );
```

```
while( pthread_mutex_trylock( &muteks ) != 0 ){ } // spin lock
```

```
... // inside critical section
```

```
pthread_mutex_unlock( &muteks );
```

Busy waiting

- Bardziej rozbudowany wzorzec wykorzystania funkcji *trylock()*:
- wątek poza pracą w sekcji krytycznej (której zakończenie sygnalizuje ustawiając wartość zmiennej lokalnej (prywatnej) `work_inside` na 1)
 - ma także do wykonanie pracę poza sekcją krytyczną (której zakończenie sygnalizuje ustawiając wartość zmiennej lokalnej (prywatnej) `work_outside` na 1)
 - w każdej iteracji pętli *while* wątek próbuje wejść do sekcji krytycznej (jeśli jeszcze nie skończył pracy wewnątrz sekcji krytycznej), a jeśli mu się to nie udaje wykonuje pracę na zewnątrz sekcji krytycznej (jeśli jej jeszcze nie skończył)
 - iteracje pętli *while* wątek kontynuuje aż do skończenia pracy i wewnątrz i na zewnątrz sekcji krytycznej

```
int work_done = 0; int work_inside = 0; int work_outside = 0;
while( work_done==0 ){
    if( work_inside == 0 && pthread_mutex_trylock( &muteks ) ==0 ){
        ... // do all or part of work inside critical section
        work_inside=1; // only when all work done
        pthread_mutex_unlock( &muteks );
    } else if( work_outside == 0 ) {
        ... // do all or part of work outside critical section
        work_outside=1; // only when all work done
    }
    if(work_inside>0 && work_outside>0) work_done=1; } // end while
```

Stosowanie zamków

→ Podstawowe typy muteksów:

- jednorazowy (typ w POSIX: `PTHREAD_MUTEX_NORMAL`, `PTHREAD_MUTEX_DEFAULT`)
- wielokrotnego wejścia (*reentrant*, `PTHREAD_MUTEX_RECURSIVE`)
 - muteks posiada zmienną zliczającą zamknięcia przez wątek

→ Wskazówki praktyczne stosowania zamków (muteksów, semaforów, zmiennych warunku itp.):

- jeśli to możliwe eliminować użycie zamków przez modyfikacje algorytmów, jeśli nie da się wyeliminować, minimalizować liczbę zamków i częstotliwość ich używania
- zakładać zamki we właściwej kolejności w każdym wątku w celu uniknięcia zakleszczenia
- dla każdego zamknięcia umieścić we właściwym miejscu otwarcie
 - uwzględnić różnice w przypadku stosowania wątków o wielokrotnym wejściu (*reentrant locks*)

Współbieżne struktury danych

- Alternatywą do stosowania dostępu do struktur danych wewnątrz sekcji krytycznej jest projektowanie współbieżnych struktur danych, czyli struktur, do których dostęp jest bezpieczny z poziomu wielu współbieżnie wykonywanych wątków
- Implementacja współbieżnych struktur danych może korzystać z dowolnych technik gwarantowania bezpieczeństwa i żywotności (np. programowej pamięci transakcyjnej lub innych złożonych algorytmów, ewentualnie technik omawianych na poprzednich slajdach)
- Obiektowe języki programowania i związane z nimi biblioteki zawierają wiele współbieżnych struktur danych, których stosowanie ma ułatwić programistom tworzenie poprawnych i wydajnych programów równoległych

Problemy współbieżności

- Problem producentów i konsumentów
- Problem czytelników i pisarzy
- Problem ucztujących filozofów (pięciu):
 - filozof: albo je, albo myśli
 - filozofowie siedzą przy stole, każdy ma talerz, pomiędzy każdymi dwoma talerzami leży widelec
 - na środku stołu stoi misa z spaghetti
 - problem polega na tym, że do jedzenia spaghetti potrzebne są dwa widelce (po obu stronach talerza)
 - jak zapewnić przeżycie filozofom?

Wzajemne wykluczanie wątków

→ Semafor

- konstrukcja teoretyczna umożliwiająca poprawne rozwiązanie problemu wzajemnego wykluczania
- semafor jest zmienną globalną, na której można dokonywać **dwóch niepodzielnych, wykluczających się** operacji, zwyczajowo nazywanych: **P (probeer, wait)** i **V (verhoog, signal)** (obie często zaimplementowane w jądrze systemu operacyjnego, gdyż zawierają operacje atomowe)
- `P(int s) { if(s>0) s--; else uśpij_wątek(); }`
- `V(int s) { if(ktoś_śpi()) obudź_wątek(); else s++; }`
- dodatkowo inicjacja semafora, np. `init(int s, int v) { s=v; }`
- implementacja **V** decyduje o uczciwości semafora (np. FIFO)
- wartość **s** oznacza liczbę dostępów do zasobu – np. semafor binarny

Wzajemne wykluczanie wątków

- Semaforey – rozwiązanie problemu ucztujących filozofów
 - rozwiązanie proste dopuszczające blokadę (niepoprawne)

```
widelec[i], i=0..4      // pięć semaforów binarnych dla pięciu wideleców
                        // (zainicjowanych wartością 1)
wątek_filozof(int i){  // procedura dla i-tego filozofa
                        // (pięć współbieżnie realizowanych wątków, i=0..4)
    for(;;){
        myśl();
        wait(widelec[i]);
        wait(widelec[(i+1) mod 5]);
        jedz();
        signal(widelec[i]);
        signal(widelec[(i+1) mod 5]);
    } }
```

- kiedy nastąpi blokada ?

Wzajemne wykluczanie wątków

- Semaforey – rozwiązanie problemu ucztujących filozofów
 - rozwiązanie poprawne, nieco bardziej skomplikowane

```
widelec[i], i=0..4      // pięć semaforów binarnych dla pięciu widelców
                        // (zainicjowanych wartością 1)
pozwolenie             // semafor poczwórny (zainicjowany wartością 4)
wątek_filozof(int i){  // procedura dla i-tego filozofa
                        // (pięć współbieżnie realizowanych wątków, i=0..4)
    for(;;){
        myśl();
        wait(pozwolenie);
        wait(widelec[i]); wait(widelec[(i+1) mod 5]);
        jedz();
        signal(widelec[i]); signal(widelec[(i+1) mod 5]);
        signal(pozwolenie);
    } }
```